

В. М. ШЕВЧЕНКОкандидат наук з державного управління, доцент
Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

**ПРО УЗГОДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ
ТА СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЩОДО ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

У статті здійснено аналіз підходів узгодження змісту професійних стандартів і стандартів вищої освіти щодо критеріїв очікуваних результатів навчання фахівців із обліку і оподаткування. З огляду на те, що підготовка майбутніх фахівців здійснюється поступово, автором доведено, що на кожному рівні підготовки мають формуватися й відповідні професійні компетенції, які слід узгоджувати з професійними рівнями, зазначеними в Класифікаторі професій працівників. Такий підхід дозволить забезпечити наступність переходу від професійних стандартів (рівнів) із збереженням вимог роботодавців до стандартів (рівнів) вищої освіти, що надасть можливість досягти очікуваних результатів навчання, забезпечити набуття майбутнім фахівцям необхідних професійних компетенцій і забезпечити прозорість освітніх стандартів.

Ключові слова: професійна компетентність фахівця з обліку і оподаткування, стандарти вищої освіти, національна рамка кваліфікацій.

Сьогодні світова спільнота вступила в епоху експоненціально наростаючих змін у всіх сферах життєдіяльності людини. Зміна пріоритетів в економіці незалежної України висуває нові вимоги до фахівця з бухгалтерського обліку: професіоналізм, мобільність, здатність до творчої переробки все зростаючого потоку інформації та її компетентного використання у практиці, готовність і вміння переучуватися, самостійно поповнювати і вдосконалювати професійні знання та вміння. Все це в сукупності призвело до оновлення Переліку галузей знань і спеціальностей, відповідно до якого перед навчальними закладами вищої освіти постало завдання забезпечити підготовку фахівців за новою спеціальністю, а саме “Облік і оподаткування” [1].

Дослідженню проблем професійної підготовки приділялася певна увага [2 – 12], зокрема:

– особливостям професійної підготовки спеціалістів, теоретичним і методологічним її основам (С. Архангельський, С. Гончаренко, В. Гринькова, Т. Дмитренко, В. Євдокимов, І. Зязюн, І. Лернер, В. Лозова, С. Маринчак, І. Прокопенко та ін.);

– особливостям професійної підготовки спеціалістів економічного профілю (А. Абрамова, В. Бобров, А. Нісімчук, Л. Нічуговська, О. Падалка, О. Шпак та ін.);

– формуванню ключових професійних кваліфікацій (Л. Епштейн, Е. Калицький, Д. Мертенс та ін.).

Однак питання професійної підготовки майбутніх фахівців із обліку і оподаткування до сьогодні не було предметом окремого дослідження.

Метою статті є визначення підходів узгодження змісту професійних стандартів та стандартів вищої освіти щодо очікуваних результатів навчання фахівців із обліку і оподаткування.

Нові соціально-економічні відносини в Україні, що пов'язані зі вступом до Європейського співтовариства, сприяли підвищенню вимог до конкурентоздатності вітчизняних фахівців і якості їх підготовки. Як відповідь на нові виклики розвитку сучасного трансформаційного суспільства зароджується нова парадигма освіти, що базується на концепції результатів навчання у вигляді компетенцій [13, с. 5]. Якщо технократична парадигма освіти, яка діяла у минулому столітті, ототожнювала якість професійної діяльності фахівця з поняттям “кваліфікація”, то в межах нової концепції з'являється поняття “компетентність”. Реалізація основних положень Болонського процесу в Західній Європі сприяла створенню “мови компетенцій” як найбільш зрозумілої між навчальними закладами вищої освіти і роботодавцями. Україна також долучилася до цього процесу.

У цьому контексті слід нагадати, що новий Закон України “Про вищу освіту” істотно змінив систему стандартів у сфері вищої освіти, тобто відповідність професійної підготовки майбутнього фахівця має визначатися *стандартами вищої освіти*, в яких мають бути певні вимоги до освітньої програми, в тому числі й перелік компетентностей випускника навчального закладу. Відповідно до ст. 1.13 закону **компетентність** – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії) [14].

Водночас у ст. 5.1 закону [14] встановлено відповідність між загальними вимогами щодо компетентності випускників різних рівнів вищої освіти та кваліфікаційними рівнями Національної рамки кваліфікацій (НРК), згідно з якими **компетентність** – це здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості [16].

Отже, під *компетентністю* майбутнього фахівця з бухгалтерського обліку і оподаткування слід розуміти його *здатність* (або готовність) реалізувати свої знання, уміння, досвід, особисті якості для подальшої успішної діяльності. Тож виникає питання, а за якими критеріями має оцінюватися така “здатність”, тобто що саме має бути результатом навчання фахівця на кожному рівні підготовки.

На нашу думку, за основу критеріїв оцінювання якості підготовки такого фахівця можна взяти перелік компетентностей, який наведено в НРК, враховуючи їх як *очікувані результати навчання* з урахуванням освітньо-

кваліфікаційних рівнів, узгодженими з відповідним рівнем професійної діяльності (визначаються Класифікатором професій працівників) [15] (рис. 1).

Рис. 1. Узгодженість професійних рівнів (паспортів професій) і рівнів вищої освіти (ОКР)

Враховуючи вищезазначене, можна провести певні паралелі, а саме: професійна компетентність *магістра з обліку і оподаткування* має відповідати професійним вимогам професійної групи “професіонали” (посада – провідний бухгалтер) або професійним вимогам професійної групи “керівника” (посада – головний бухгалтер). Відповідно до Класифікатора професій працівників кваліфікаційна характеристика головного бухгалтера визначає:

– завдання і обов’язки (забезпечує ведення бухгалтерського обліку; організовує роботу бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства; здійснює контроль за веденням касових операцій, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів та ін.);

– що повинен знати (закони України; Укази Президента України, постанови, розпорядження, рішення Кабінету Міністрів України, Національного банку України, положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти Міністерства фінансів України щодо порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності й ін.);

– кваліфікаційні вимоги (повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); стаж бухгалтерської роботи за професіями керівників нижчого рівня: для магістра – не менше 2 років, спеціаліста – не менше 3 років).

Також професійна компетентність *бакалавра з обліку і оподаткування* має відповідати професійним вимогам “фахівці” (посада – бухгалтер).

Професійна компетентність *молодшого бакалавра з обліку і оподаткування* має відповідати вимогам професійної групи “технічні службовці” (посада – касир, обліковець).

Висновки. Отже, враховуючи те, що підготовка майбутнього фахівця здійснюється поступово, то на кожному рівні формуватимуться й відповідні професійні компетенції, які мають бути узгоджені з професійними рівнями, зазначеними в Класифікаторі професій працівників [15].

Такий підхід дозволить забезпечити наступність переходу від професійних стандартів (рівнів) із збереженням вимог роботодавців до стандартів (рівнів) вищої освіти, що надасть можливість досягти очікуваних результатів навчання, забезпечити набуття майбутнім фахівцям необхідних професійних компетенцій і забезпечити прозорість освітніх стандартів.

Порушені в статті питання не є вичерпаними й потребують доповнень і уточнень щодо структурних компонентів професійної компетентності фахівців із обліку і оподаткування.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695>.
2. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса высшей школе / С. И. Архангельский. – М.: Высшая школа, 1976. – 200 с.
3. Гончаренко С. У., Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін. За ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
4. Гриньова В. М., Професійна компетентність учителя: суть, структура, умови формування: навч. посібник / В. М. Гриньова, Л. Г. Карпова. – Харків: Вид-во Віринець А. П. “Апостроф”, 2011. – 109 с.
5. Гриньова В. М. Про співвідношення понять “професіоналізм”, “професійна культура”, “професійна компетентність”, “професійна підготовка” / В. М. Гриньова // Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 45. – С. 74-84.
6. Дмитренко Т. А. Профессионально-ориентированные технологии обучения: [монография] / Дмитренко Т. А. – М.: “Прометей”, 2003. – 327 с.
7. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук. – метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К.: МАУП, 2000. – 309 с.
8. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник для пед. навч. закладів / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків: Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; “ОВС”, 2002. – 400 с.
9. Лекції з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / За ред. В. І. Лозової. – Харків: “ОВС”, 2006. – 496 с.
10. Прокопенко І. Ф., Педагогічна технологія / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Харків, 1995. – 374 с.
11. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
12. Нічуговська Л. І. Адаптивна концепція математичної освіти студентів ВНЗ і конкурентоспроможність випускників: методологія, теорія, практика / Л. І. Нічуговська. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 153 с.

13. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: “К. І.С.”, 2004. – 112 с.

14. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6>.

15. Державний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003-2010 (із змінами і доповненнями від 22.09.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11827.html.

16. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua.s45.ru.wbprx.com/laws/show/1341-2011-п>.

17. Національна рамка кваліфікацій: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua.s45.ru.wbprx.com/laws/show/1341-2011-п>.

Стаття надійшла до редакції 24.08.2015.

Шевченко В. Н. О согласования профессиональных стандартов и стандартов высшего образования относительно ожидаемых результатов обучения специалистов по учету и налогообложению

В статье проведен анализ подходов согласования содержания профессиональных стандартов и стандартов высшего образования относительно критериев ожидаемых результатов обучения специалистов по учету и налогообложению. Учитывая то, что подготовка будущих специалистов осуществляется постепенно, автором доказано, что на каждом уровне подготовки должны формироваться и соответствующие профессиональные компетенции, которые следует согласовывать с профессиональными уровнями, указанными в Классификаторе профессий работников. Такой подход позволит обеспечить преемственность перехода от профессиональных стандартов (уровней) с сохранением требований работодателей к стандартам (уровней) высшего образования, что позволит достичь ожидаемых результатов обучения, обеспечить приобретение будущим специалистам необходимых профессиональных компетенций и обеспечить прозрачность образовательных стандартов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность специалиста по учету и налогообложению, стандарты высшего образования, национальная рамка кваліфікацій.

Shevchenko V. About Approval of Professional Standards and Standards of Higher Education on Expected Learning Outcomes of Specialists in Accounting And Taxation

The article analyses approaches to harmonize the content of professional standards and standards of higher education concerning the criteria of the expected outcomes of the training of specialists in accounting and taxation.

Given the fact that the training of future specialists is carried out gradually, the author has proved that at each level of training must be formed and appropriate professional competences, which should be aligned with the professional levels that are listed in the Classifier of professions of workers.

This approach will ensure the continuity of the transition from occupational standards (levels) with the preservation requirements of employers to the standards (levels) of higher education, which will allow to achieve the expected learning outcomes, to equip future specialists with the necessary professional competencies and to ensure the transparency of educational standards.

Key words: professional competence of a specialist in accounting and taxation, standards in higher education, national framework of qualifications.